

Nr 264.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående nedskrivning av ett Härryda elektriska andelsförening u. p. a. beviljat kraftledningslån; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet d Stockholms slott den 5 mars 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med chefern för finansdepartementet:

Härryda elektriska andelsförening u. p. a. bildades i september 1918 och inregistrerades hos länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 26 februari 1919. Föreningen har till ändamål att från eget kraftverk distribuera elektrisk energi till ljus och kraft till sina medlemmar och åt eventuella abonnenter. Föreningens kraftanläggning är belägen å lägenheterna Tullefallet 1¹, Härryda 1¹² och 1¹³ samt Åh 1¹⁶, 1¹⁷ och 1¹⁸ i Härryda socken. Den egentliga

kraftstationen och dammbyggnaden ligger å Tullefallet ¹. Genom Västerbygdens vattendomstols uti ifrågavarande del lagakraftvunna dom den 15 februari 1929 har sistnämnda lägenhet utsetts till strömfallsfastighet för anläggningen. Å samma lägenhet äro enligt kommerskollegii beslut den 5 september 1929 ledningsnät och fyra understationer registrerade. Föreningen innehar 15.8 km högspänningsledning och 22.85 km lågspänningsledning. Av ledningsnätet äro dock endast 11 respektive 19 km registrerade å kraftstationen. Enligt uppgifter i den av föreningens styrelse för år 1935 avgivna förvaltningsberättelsen utgjorde sistnämnda år medlemmarnas antal 80 och abonnenternas 64. Föreningen distribuerade under året elektrisk energi till 45 motorer och 900 lampor.

Den 24 april 1930 erhöll föreningen ett lån ur kraftledningslånefonden å 40,000 kronor mot skuldförbindelse den 24 mars samma år. Lånet skulle genom årliga amorteringar återbetalas under loppet av 20 år. Till säkerhet för lånet ligga inteckningar å tillhoppa 40,000 kronor med bästa rätt i nyssnämnda lägenheter och med förmånsrätt näst efter stamfastighetsinteckningar å tillhoppa 11,800 kronor. Den 31 december 1936 återstod oguldet av lånets kapital 35,517 kronor 62 öre och i ränta 2,707 kronor 95 öre.

I två till Kungl. Maj:t ställda, till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ingivna skrivelser av den 22 september 1934 och den 31 juli 1935 har föreningen anhållit, att föreningens skuld till staten på grund av nämnda lån måtte helt eller delvis avskrivas. Sedan länsstyrelsen i ärendet infortrat yttrande från landsfiskalen i Sävedals distrikt, har länsstyrelsen med eget utlåtande överlämnat samtliga handlingar till Kungl. Maj:t. I anledning av remiss har statskontoret den 20 juni 1936 avgivit infortrat utlåtande över ansökningen. Vid detta utlåtande har fogats, bland annat, ett av statskontoret från kommerskollegium i ärendet inhämtat yttrande ävensom promemorior av statskontorets ombudsman, byrådirektören Adil Wifvesson, och förste byråingenjören hos kommerskollegium G. E. Billing, vilken den 12 december 1935 på kommerskollegii uppdrag verkställt besiktning och värdering av föreningens anläggningar.

Innan jag närmare ingår på föreningens ansökan torde jag få lämna följande uppgifter rörande värdet av den till säkerhet för statslånet liggande panten, vilken såsom jag förut nämnt utgöres av inteckningar med bästa rätt i föreningens anläggningar.

Enligt uppgift i Wifvessons promemoria uppskattades år 1929 anläggningarnas markvärde till 21,800 kronor, värdet av kraftstationen till 35,000 kronor och värdet av ledningsnätet till 32,925 kronor. Dessa värderingar granskades av dåvarande byrådirektören i kommerskollegium E. C. Ericson, vilken uppskattade anläggningarnas tekniska värde, inklusive vattenfallet, till omkring 85,000 kronor.

På uppdrag av landsfiskalen i Sävedals distrikt, vilken av länsstyrelsen den 25 september 1935 anmodats införskaffa tillförlitlig utredning angående företagets dåvarande värde, värderades anläggningarna i oktober samma år av konsulterande ingenjören i Göteborg Emil H. Andersén. Andersén åsatte

anläggningarna följande värden: a) kraftstationsutrustning 8,000 kronor; b) byggnader för kraftstationen 18,000 kronor; c) fall och markområde 24,000 kronor; d) transformatorer 11,000 kronor; e) högspänningsledning 10,500 kronor; f) lågspänningsledningar 8,800 kronor. Summan av nämnda värden utgör 80,300 kronor.

Den 12 december 1935 besiktigades anläggningarna av Billing. Härvid närvaro tre av föreningens styrelseledamöter, vilka gemensamt tecknade föreningens firma. Billing fann, att de av Andersén angivna värdena kunde godtagas utom de under c) och d) upptagna. Anderséns värde å fall och markområde motsvarade enligt Billing anskaffningskostnaden under dyrtiden. Fallets tillgängliga primarkraft kunde uppskattas till högst 45 hkr. Då föreningen enligt nyssberörda dom den 15 februari 1929 icke syntes ha rätt att tillgodogöra sig större vattenmängd än i medeltal under varje vecka högst 0.30 sekundkubikmeter, torde naturavärdet av fallet knappast böra uppskattas högre än till cirka 75 kronor per naturhästkraft eller i runt tal till 3,500 kronor. Andersén hade såsom föreningens tillgång medtagit en transformator i Sanserhult, vilken emellertid tillhörde Hultafors kraftverk, intill dess föreningen betalt kostnaden för stationens uppförande med 3,500 kronor. Värdet å föreningens övriga transformatorer borde icke uppskattas högre än till 6,200 kronor. Med hänsyn till det anförda borde anläggningarnas *tekniska värde* uppskattas till omkring 55,000 kronor. För fastställandet av det kapital som anläggningarna kunna förränta och amortera under rimlig tid, det s. k. affärsvärdet, hade Billing inhämtat, att man ej kunde beräkna större behållning av energiutbytet än 11,400 kronor årligen, därmed skulle gäldas alla förekommande utgifter och avbetalning av lån. Nu vore emellertid de av föreningen tillämpade taxorna — 40 öre per kilowatt för medlemmar, 50 öre per kilowatt för abonnenter och 18 öre per kilowatt för motorström — så höga, att det vore befogat förutsätta, det nyssnämnda inkomster ej kunde bibehållas, om anläggningen bytte ägare och de nuvarande avnämarnas ekonomiska intresse av att upprätthålla räntabilitet med större skulder därigenom bortföle. Inkomsterna torde för sådant fall komma att minskas med omkring 10 procent till i runt tal 10,000 kronor. Vid bedömning av ett dylikt företags räntabilitet brukade man vanligen affärsmässigt sett fordra, att inkomsterna uppginge till cirka 18 procent på det belopp, vartill affärsvärdet uppskattades. Enligt denna beräkningsgrund syntes därför även *affärsvärdet* böra uppskattas till cirka 55,000 kronor.

Billing har avgivit det utlåtandet, att om anläggningarna skulle försäljas exekutivt, det vore sannolikt, att köpare skulle lämna anbud som skyddade staten mot förlust. Jämväl Wifvesson har ansett säkerheten för kraftledningslånet betryggande. Med hänsyn till vad av honom inhämtats beträffande taxeringsvärden och inteckningsförhållanden rörande de fastigheter, i vilka de framför statskontorets inteckningar gällande stamfastighetsinteckningarna vore meddelade, ansåg Wifvesson, att man vid bedömandet av lånesäkerhetens värde kunde bortse från dessa framförliggande inteckningar.

Rörande föreningens ekonomiska ställning är i ärendet upplyst följande.

Föreningens balansräkning per den 31 december 1935 upptager såsom tillgångar — förutom de fasta anläggningarna, om vilkas värde uppgifter förut lämnats — inventarier till ett värde av 4,608 kronor 89 öre, materialier till ett värde av 2,200 kronor, oguldna andelar till belopp av 11,545 kronor 10 öre, oguldna avgifter för ljus och kraft till belopp av 10,148 kronor 8 öre samt å

bank- och kassakonto 264 kronor 73 öre eller således sammanlagt 28.766 kronor 80 öre. I förvaltningsberättelsen anmärkes, att på grund av föreningens svaga ekonomiska ställning nödvändiga avskrivningar icke kunnat verkställas å inventarier och material. Enligt uppgift av föreningens ordförande voro vid årsskiftet 1936/1937 andelar å cirka 11,000 kronor ännu icke erlagda. På vad sätt de bokförda tillgångarna under år 1936 i övrigt förändrats framgår ej av handlingarna.

Föreningens skulder omkring årsskiftet 1936/1937 framgå av följande uppställning:

- 1) sparbanken i Alingsås (amorteringslån) . . . . . kr. 31,650: —
 Såsom säkerhet för lånet innehar banken dels inteckningar å 10,000 kronor i föreningens kraft- och distributionsanläggning med rätt näst efter inteckningar (frånsett stamfastighetsinteckningar) å tillhopa 70,000 kronor, dels av föreningsmedlemmar utfärdade andelsförbindelser å tillhopa 11,545 kronor, dels ock borgen av tio medlemmar i föreningen.
- 2) Tjörns härads sparbank (amorteringslån) . . . . . kr. 31,200: —
 Säkerheten för detta lån utgöres dels av inteckningar å tillhopa 30,000 kronor i föreningens kraft- och distributionsanläggning med rätt näst efter inteckningar (frånsett stamfastighetsinteckningar) å tillhopa 40,000 kronor, dels ock av borgen utav fem föreningsmedlemmar, av vilka tre jämväl äro i borgen för lånet i sparbanken i Alingsås.
- 3) aktiebolaget Göteborgs bank (reverslån) . . . . . kr. 7,725: —
 För lånet ha tre föreningsmedlemmar gått i borgen. Borgensmännen ha jämväl tecknat borgen för lånen i förutnämnda sparbanker.
- 4) Hultafors kraftverk . . . . . kr. 2,572: 50
 Denna skuld har uppkommit därigenom, att kraftverket till föreningen levererat den tidigare omnämnda transformatorn vid Sanserhult. Å köpeskillingen, 3,500 kronor, har föreningen lämnat revers med borgen av tre föreningsmedlemmar, av vilka två äro i borgen jämväl för föreningens tre förenämnda lån och den tredje för lånet i sparbanken i Alingsås. Äganderätten till transformatorn har förbehållits kraftverket till dess köpesumman blivit till fulla betald. Kraftverket levererar elektrisk ström till föreningen. Enligt kontrakt betalar föreningen för denna ström 10 öre per kilowatt intill 10,000 kilowatt och därefter 8 öre per kilowatt.
- 5) Mölndals kvarnby . . . . . c:a kr. 7,250: —
 I vad angår ett belopp av 5,000 kronor grundar sig denna skuld därpå, att Mölndals kvarnby förskotterat vissa kostnader för vattenuppdämning m. m., vilka kostnader det enligt vattendomstolens omförmälda dom åligger föreningen att slutligen gälda. Återstående beloppet, 2,250 kronor, varå revers utfärdats, utgör av Mölndals kvarnby förskotterad kostnad för ombyggnad av en turbin.

6) hemmansägaren Anders Carlsson, Rya	kr.	9,000:—
Denna skuld, ursprungligen å 10,000 kronor, härrör sig från föreningens bildande. Säkerhet för skulden ej lämnad.		
7) hemmansägarna Karl Åberg, Åh, samt Hjalmar Johansson och Albin Johansson, Härryda, sammanlagt.....	kr.	4,510:—
Dessa borgenärer hava försålt fallet till föreningen och deras fordringar utgöra ogulden köpeskilling. Säkerhet ej lämnad. Karl Åberg och Hjalmar Johansson stå i borgen för lånet i sparbanken i Alingsås.		
8) Adolf Åberg, Åh	kr.	1,000:—
Säkerhet för skulden är ej lämnad.		
9) statslånet med ränta per ³¹ / ₁₂ 1936.....	kr.	38,225: 57
10) andelskapitalet	kr.	74,900:—
Det tecknade andelskapitalet utgjorde ursprungligen 80,000 kronor. På grund av vissa medlemmars insolvens har kapitalet måst nedskrivs med 5,100 kronor.		

Summa kronor 208,033: 07

Om man bortser från andelskapitalet, varå utdelning aldrig lämnats, uppgå skulderna således till 133,133 kronor 7 öre.

Enligt föreningens styrelses förvaltningsberättelse för år 1935 påfördes föreningens medlemmar och abonnenter under samma år avgifter för ljus och kraft med 13,522 kronor 56 öre, därav under året inflöto 9,061 kronor 75 öre. Å tidigare restförda avgifter inbetalades under året 4,268 kronor 30 öre. Omkostnaderna, exklusive räntor och amorteringar, uppgingo till 4,459 kronor 55 öre, därav 1,686 kronor 51 öre utgjorde ersättning till Hultafors kraftverk för levererad reservenergi. Enligt vad som upplysts vid Billings besiktning av anläggningarna komme sistnämnda ersättning att för framtiden ökas till 2,000 kronor.

Föreningen har till stöd för sin ansökan anfört bland annat följande.

Vid föreningens bildande 1918 hade man ansett, att föreningen skulle komma att väl bära sig. Befolkningen i Härryda kommun hade tecknat andelar i föreningen för att komma i åtnjutande av elektrisk kraft och väl också med tanke på att någon gång få utdelning på andelarna. Någon utdelning hade emellertid icke lämnats och vore ej heller för framtiden att påräkna. Anläggandet av föreningens kraftstation och ledningsnät m. m. hade skett år 1918 under den allra värsta kristiden och hade dragit onormalt stora kostnader. Enbart kraftstationen och ledningsnätet hade i uppförande kostat 158.000 kronor, köpeskillingen för vattenfall och mark, 22,400 kronor, däri inräknad. Materielen visade sig ej hållbar och redan år 1926 måste på order av inspektionen för elektriska anläggningar hela ledningsnätet omläggas med koppartråd. Kostnaden för utbyte av materiel hade under åren 1926—1932 uppgått till 36,000 kronor. Någon fackman hade tydligen icke tillfrågats vid föreningens bildande och någon kostnadsberäkning hade säkerligen ej heller uppgjorts. Ortsinnevävarna hade fullt litat på föreningens initiativtagare och deras förespeglningar. Förändringar av och förbättringar å anläggningarna hade numera kostat föreningen sådana belopp, att föreningens fortsatta existens äventyrades, därest föreningen icke erhöile lättnad i sina ekonomiska förpliktelser. Under åren 1919—1933 hade föreningen enbart i räntor å lån till staten och banker utgivit 117,749 kronor 24 öre. Lades här till verkställda amorteringar komme summan av föreningens utgifter för

räntor och avbetalningar till 1933 års slut upp till 265,166 kronor 42 öre. Sedan de oguldna andelarna i föreningen blivit inbetalade, utgjordes föreningens inkomster endast av avgifter för ljus och kraft, beräknade till c:a 11,000 kronor årligen. Föreningens utgifter, frånsett amorteringar och räntor å lån, torde kunna beräknas till c:a 8,000 kronor årligen. Härei vore dock icke inräknat skälig avskrivning å anläggningen med ledningar. För framtida byggnader funnes ingen reservfond eller nybyggnadsfond tillgänglig och föreningens inkomster lämnade icke möjlighet till avsättning för dylikt ändamål. Någon möjlighet att höja energikostnaden för den elektriska strömmen funnes ej, då denna vore tilltagen i högsta laget. Fallet kunde i brist på vattenflöde ej utbyggas och kunde således ej göras mera inkomstbringande. Det vore för övrigt ej möjligt att finna flera personer eller företag, villiga att teckna andelar i föreningen.

Därest föreningen nödgades likvidera, skulle staten möjligen få ut någon del av sin fordran. Föreningens enskilda borgenärer skulle däremot helt förlora sina fordringar. Bankskulderna skulle otvivelaktigt få gäldas av borgensmännen, vilka i flera fall stode i borgen icke endast för ett utan för flera lån. Då borgensmännen, tillika medlemmar i föreningen, övervägande vore småbrukare, skulle detta för dem medföra, att de måste lämna jord och hem. Föreningens medlemmar, alla småbrukare och lägenhetsägare, skulle genom likvidationen helt förlora sina andelar. Då staten genom bidrag omhuldade så många företag och näringsgrenar, syntes staten i detta fall böra träda hjälpsamt emellan genom att helt eller delvis avskryva statens fordran. Härigenom skulle en hel kommun, som tillhörde de skattetyngda i riket, bliva hjälpt och föreningen komme att vinna en synnerligen önskvärd lättnad i sina ekonomiska svårigheter. Om staten icke efterskänkte någon del av sin fordran vore det tydligt, att föreningen måste upphöra och i fallet draga med sig ruin och ekonomisk misär för åtskilliga personer i kommunen, som av uppoffran för kommunen och dess medlemmar iklätt sig ekonomiska förpliktelser, som de i längden ej kunde bära.

Länsstyrelsen har i sitt utlåtande, vilket är dagtecknat den 13 november 1935, anfört:

Uppenbart vore, att enär föreningen bildades under den värsta kristiden, vid världskrigets slut, anläggningskostnaden blivit oskäligt stor i jämförelse med den kostnad en dylik anläggning nu skulle betingat. På grund av den stora varubristen vid anläggningens tillkomst vore, såsom handlingarna utvisade, en stor del av materialet i anläggningen av sådan beskaffenhet att detsamma inom kort tid måst utbytas mot nytt. Jämväl härigenom hade anläggningen fördyrats. Då andelskapitalet vid föreningens bildande syntes hava varit väl knappt tilltaget, hade detta medfört att föreningen måst i hög grad skuldsätta sig. Denna föreningens skuldbörda hade numera blivit så stor, att ett fortsättande av driften inom kort syntes otänkbart, därest icke föreningen snart i en eller annan form erhöle ekonomiskt stöd. Då energipriset vore satt så högt som till 40 öre för kilowatt för föreningsmedlemmar och till 50 öre för abonnenter samt till 18 öre för kilowatt för motorström, syntes en höjning av energipriset knappast tänkbar. Ej heller vore det sannolikt, att Härryda kommun, som hade ett invånareantal av endast 1,261 personer med en utdebitering till kommunen av 10 kronor för skattekrona, kunde träda hjälpsamt emellan. De utvägar, som kunde tänkas vara möjliga för att föreningen skulle kunna fortbestå, vore antingen att nytt kapital tillfördes föreningen i form av nya andelar eller att skulderna minskades. Enär avnämarna av den elektriska kraften nästan uteslutande utgjordes av småbrukare, lägenhetsägare och hantverkare i svag ekonomisk

ställning, vilka dessutom i stor utsträckning redan förut gjort ekonomiska uppoffringar, antingen i form av redan gjorda inbetalningar av tecknade andelar eller borgensförbindelser i stor utsträckning för föreningens skulder, vore det uteslutet att tänka sig att nytt andelskapital kunde tillföras i erforderlig utsträckning. Den enda tänkbara utvägen för att föreningen icke skulle nödgas likvidera syntes vara att statslånet avskreves. En absolut förutsättning för att statslånet överhuvud taget skulle avskrivas ansågs länsstyrelsen emellertid vara, att föreningens verksamhet efter lånets avskrivande bleve ekonomiskt bärkraftig. Komme föreningen att upphöra ginge givetvis det i anläggningen nedlagda kapitalet förlorat. Installationerna samt de motorer och andra anläggningar, avnämare av den elektriska energien anskaffat för utnyttjande av den elektriska kraften, bleve onyttiga och jämväl det i dessa nedlagda kapitalet ginge till spillo. Härtill komme att då, såsom föreningen i sin skrivelse uppgivit, föreningens skulder vid föreningens likvidation komme att indrivnas hos borgensmännen för lånen, detta komme att medföra ekonomisk ruin för en hel del av borgensmännen. Under förutsättning sålunda att föreningens verksamhet efter statslånets avskrivande vore ekonomiskt möjligt, tillstyrkte länsstyrelsen bifall till ansökan.

Billings har i sin förut omförmälda promemoria anfört bland annat följande.

Billings undersökning hade givit vid handen, att en likvidation av föreningen kunde väntas medföra, att staten sannolikt undginge förlust, att sparbanken i Alingsås, vilken såsom säkerhet för sin fordran innehade borgen av åtta i andra lån icke engagerade personer och såsom säkra ansedda andelsreverser, hade stora förutsättningar att erhålla betalt för sin fordran, att Tjörns härads sparbank och aktiebolaget Göteborgs bank, vilka, med undantag för tre hos sparbanken liggande inteckningar som sannolikt ej kunde utnyttjas vid en exekutiv auktion, enbart hade personlig borgen såsom säkerhet, kunde erhålla betalning endast i den utsträckning borgensmännens solvens medgäve, att Hultafors kraftverk för sin fordran övertog transformatorstationen vid Sanserhult, samt att övriga prioriterade fordringsägare helt förlorade sina tillgodohavanden. Om borgensmännen icke kunde infria sina förbindelser utan att ruineras, så syntes det behjärtansvärt, att borgenärerna medgäve sådan avskrivning av sina fordringar, att föreningen bleve ekonomiskt bärig. Ett förslag till saneringsplan torde icke kunna uppställas utan kännedom i första hand om borgensmännens solvens och om de belopp, med vilka dessa kunde bidra till saneringen utan att ruineras. Visserligen syntes statens fordran hos föreningen vara säkerställd genom den erhållna panten, men med hänsyn till de beklagliga förhållanden, som kunde uppstå, om sanering icke komme till stånd utan statens medverkan, syntes det motiverat att staten medgäve en mindre avskrivning av sin fordran, i den händelse övriga fordringsägare enades om att avskriva vissa delar av sina fordringar i förhållande till värdet av förefintliga säkerheter enligt en plan, som efter närmare undersökning av borgensmännens solvens och ekonomiska förhållanden kunde anses skälig.

Kommerskollegium har, under återopande av *Billings* promemoria, framhållit, att en avsevärd nedskrivning av föreningens skulder krävdes för att möjliggöra dess fortbestånd. Då statslånet med anläggningen som pant utgjorde allenast omkring en tredjedel av hela läneskulden, torde emellertid för statlig medverkan till en eventuell sanering lå förutsättas att övriga lån-

givare deltog däri. En plan för företagets sanering under medverkan av dess samtliga fordringsägare borde därför uppgöras.

Statskontoret har i sitt omförmälda utlåtande den 20 juni 1936 anfört, att då statslånets återbetalande finge anses säkerställt genom den lämnade panten statskontoret med hänsyn härtill och till övriga föreliggande förhållanden ansåge sig icke kunna tillstyrka bifall till ansökningen.

Billig har härefter i en den 24 september 1936 i ärendet ingiven promemoria anfört, att då numera blivit känt, att bankerna icke vore villiga att lämna föreningen någon eftergift, de förutsättningar saknades, under vilka kommerskollegium ifrågasatt statens bistånd. Anledning syntes således icke föreligga för staten att efterskänka någon del av sin fordran; en åsikt som delades av vederbörande i lantbruksstyrelsen enligt vad som under hand meddelats.

Genom statskontorets försorg har utredning verkställt rörande borgensmännens solvens. Denna utredning grundar sig dels på inhämtade soliditetsupplysningar den 1 januari 1936, dels på vederhäftighetsbevis den 27 mars 1936 av landsfiskalen i Sävedals distrikt. Av utredningen framgår, att samtliga tolv borgensmän äro ägare av fast egendom; alla utom två synas till yrket vara lantbrukare. Enligt soliditetsupplysningarna kan icke någon del av borgensansvarigheten utkrävas hos tre av dem; enligt vederhäftighetsbeviset är så fallet endast med två borgensmän. De övriga nio borgensmännen äro sammanlagt vederhäftiga, enligt soliditetsupplysningarna för 274,000 kronor och enligt vederhäftighetsbeviset för 297,000 kronor. Tre av dessa borgensmän kunna sannolikt icke helt gälda på dem belöpande andelar i borgensansvaret. Beträffande utredningen i övrigt torde jag få hänvisa till akten i ärendet. Jag vill här endast tillägga, att bankernas borgenssäkerheter synas betryggande.

I syfte att undersöka möjligheterna till en sanering av föreningen ha sammanträden med föreningens samtliga fordringsägare hållits inför landshövdingen i Göteborgs och Bohus län den 16 december 1936 och den 8 januari 1937. Vid förstnämnda sammanträde väcktes två förslag, det ena, att bankerna skulle helt avskrika en fjärdedel av sin fordran och borgensmännen i samband därmed inbetala en fjärdedel, och det andra, att borgensmännen såsom egen skuld skulle övertaga hälften av föreningens skuld. Fordringsägarna meddelades, att staten endast under någon av dessa förutsättningar torde vara villig att avskrika någon del av sin fordran. Förslagen övervägdes mellan fordringsägarna och borgensmännen till det andra sammanträdet, då överenskommelser träffades om nedskrivning av föreningens skulder på sätt i det följande angives. Dessa överenskommelser ha sedermera skriftligen bekräftats.

Föreningens skulder efter överenskommelserna framgå av följande uppställning, vari andelskapitalet ej medtagits:

- 1) sparbanken i Alingsås ..... kr. 15,000:—
 Det gamla lånet å 31,650 kronor har i sin helhet likviderats. Föreningen har beviljats ett nytt lån å 15,000 kronor

- mot borgen av dess styrelse. Av återstoden, 16,650 kronor, har 5,000 kronor inbetalats på det sätt att banken beviljat en styrelseledamot ett lån å 5,000 kronor mot borgen av övriga ledamöter i styrelsen. Resten eller 11,650 kronor jämte ränta skall kontant gäldas, vilket kan ske därigenom att de till säkerhet för det gamla lånet liggande andelarna kontant inbetalas.
- 2) Tjörns härads sparbank ..... kr. 15,600:—
Borgensmännen ha genom särskild förbindelse, som godtagits av banken, inbetalat återstående skuldbeloppet 15,600 kronor,
- 3) aktiebolaget Göteborgs bank ..... kr. 3,862: 50
Den gamla skulden har nedsatts till hälften genom att borgensmännen såsom egen skuld övertagit halva lånet eller 3,862 kronor 50 öre. Föreningens återstående skuld till banken är amorteringsfri under två år från den 1 januari 1937.
- 4) Hultafors kraftverk ..... kr. 1,286: 25
Kraftverket har förklarat sig villigt att nedskryva sin fordran hos föreningen å 2,572 kronor 50 öre till hälften, under förutsättning att borgensmännen såsom egen skuld övertaga 643 kronor 13 öre av återstoden samt att halva statslånet avskryves. Borgensmännen ha godtagit kraftverkets villkor.
- 5) Mölndals kvarnby ..... c:a kr. 6,750:—
Kvarnbyn har förklarat sig icke vara villig att nedskryva sin förut omfördälda fordran å 5,000 kronor. Som skäl härför har kvarnbyn anfört, att den av kvarnbyn för vattenuppdämning m. m. förskotterade kostnaden i verkligheten uppgått till 27,300 kronor. Då kvarnbyn icke påfört föreningen högre belopp än omkring 5,000 kronor, hade föreningen alltså tidigare erhållit en mycket stor reduktion av sin skuld. Därest den förut berörda reversskulden å 2,250 kronor inbetalades till kvarnbyn före den 12 januari 1938, kunde föreningen påräkna en rabatt å c:a 500 kronor.
- 6) hemmansägaren Anders Carlsson, Rya ..... kr. 4,500:—
Carlsson har nedskrivit sin fordran å 9,000 kronor med hälften.
- 7) hemmansägarna Karl Åberg, Åh, samt Hjalmar Johansson och Albin Johansson, Härryda, sammanlagt ..... kr. 2,255:—
Borgenärerna ha nedskrivit sina fordringar å tillhoppa 4,510 kronor med hälften.
- 8) Adolf Åberg, Åh ..... kr. 500:—
Den gamla fordringen å 1,000 kronor har nedskrivits med halva beloppet.
- 9) statslånet med ränta per $\frac{31}{12}$ 1936 ..... kr. 38,225: 57
- Summa kronor 87,979: 32

Statskontoret har i anledning av remiss avgivit förnyat utlåtande i ärendet den 10 februari 1937 samt därvid anfört följande.

Genom den reglering av föreningens skulder, som enligt vad handlingarna utvisade numera genomförts, hade föreningens ekonomiska ställning väsentligen förbättrats. Föreningens bankskulder hade nedbringats med omkring 50 procent, vilket möjliggjorts huvudsakligen därigenom, att de personer, vilka tecknat borgen för lånen i bankerna, såsom egen skuld övertagit de belopp, varmed lånen minskats. Den med bankerna träffade uppgörelsen innebär alltså från dessas sida i realiteten icke någon nämnvärd ekonomisk eftergift. Med hänsyn härtill och då säkerheten för kraftledningslånet alljämt finge anses vara betryggande, saknade statskontoret anledning att frångå sin tidigare i ärendet uttalade uppfattning.

Departement-
chefen.

Genom de ekonomiska uppoffringar, som föreningens borgensmän och enskilda borgenärer i samband med nyssnämnda reglering av föreningens skulder åtagit sig, har föreningens ställning ej obetydligt förbättrats. Föreningens skulder ha således nedbringats till omkring 88,000 kronor, statslånet däri inräknat. Vid uppgörelserna torde emellertid ha förutsatts, att jämväl statens fordran komme att nedskrivs. En ytterligare minskning av skulderna med omkring 20,000 kronor torde också vara nödvändig för att företaget skall bli värbkraftigt. Sammanlagda värdet av föreningens tillgångar torde ej uppgå till 70,000 kronor. Anläggningarna med undantag av transformatorn vid Sanserhult ha av Billing värderats till 55,000 kronor. Återstående tillgångarna utgöras av inventarier, materiel och utestående fordringar. Dessa ha i föreningens räkenskaper för år 1935 bokförts till omkring 17,000 kronor, men det verkliga värdet å desamma torde ej oväsentligt understiga nämnda belopp. En likvidation av föreningen skulle otvivelaktigt medföra kännbara förluster ej endast för borgensmännen å föreningens banklån utan jämväl för föreningens medlemmar, vilka enligt vad som upplysts huvudsakligen utgöras av småbrukare och lägenhetsägare. För några av borgensmännen komme en likvidation att medföra ekonomisk ruin. Även för Härryda kommun torde det vara av stort intresse, att driften vid företaget kan fortsättas såsom förut. På grund av kommunens ringa invånarantal och höga skatter kan föreningen dock icke påräkna ekonomiskt stöd från densamma. Enda framkomliga utvägen synes därför vara, att staten nedskriver sin fordran på grund av det föreningen beviljade kraftledningslånet med femtio procent. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föreligga i ärendet, anser jag mig kunna förorda en sådan åtgärd, oaktat den för lånet lämnade säkerheten måste anses betryggande. Härför torde dock riksdagens medgivande böra inhämtas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronans fordran per den 31 december 1936 hos Härryda elektriska andelsförening u. p. a. enligt skuldförbindelse den 24 mars 1930 må nedskrivs med femtio procent eller med 19,112 kronor 78 öre.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-

Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.
